

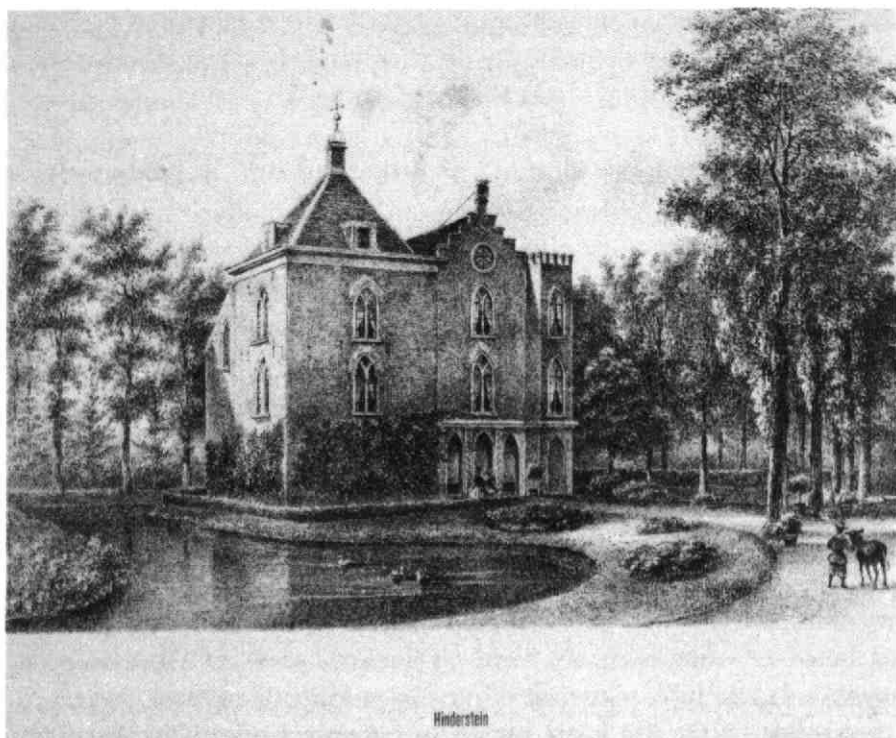
Hierdoor kan nu iedere belangstellende een schat aan kaartmateriaal, archivalische gegevens en gedrukte werken raadplegen die verzameld werden door de tuinarchitect Leonard Springer (1855-1940), een zoon van de kunstschilder Cornelis Springer. Aan de ene kant bestaat deze verzameling uit tal van documenten, die op de werkzaamheden van Springer zelf betrekking hebben, zoals park- en tuinontwerpen, opmetingen van bestaande toestanden en correspondentie, maar anderzijds vinden wij onder de talloze nummers ook ouder materiaal dat de tuinarchitect op veilingen of via particulieren wist te verwerven.

En vooral dat laatste kan voor de onderzoeker soms echte verrassingen opleveren, zoals blijkt uit de hierbij afgedrukte "Kaart van de Ridderhofstad Hinderstein met derzelve Landerijen, in eigendom behoorende aan den Hoog Wel Geboren Heer Philip Julius Baron van Zuylen van Nyevelt, gelegen in de Gemeente Nederlangbroek. Geteekend in 1856 op de Schaal van 1 tot 2500 Ned.e Ellen* door J.L. Bernhardi." (afb. 1) Dit soort kaarten is voor het historische onderzoek van groot belang, omdat we hier te doen hebben met een echte "momentopname", die dus een beeld geeft van de situatie van een terrein op een bepaald ogenblik. In plaats van bijvoorbeeld een ontwerp, waarbij het nog maar de vraag is of het werd uitgevoerd, geeft zo'n kaart zoveel mogelijk exacte informatie, al blijven er voldoende raadsels over.

Als basis voor zijn kaart van Hindersteyn gebruikte Bernhardi het Kadastraal Minuutplan, de eerste officiële kadastrale kaart die in 1832 grotendeels gereed was; om die reden neemt men meestal 1832 als jaar van de totstandkoming, maar soms werd een bepaald gebied al enkele jaren eerder verkend, zoals bijvoorbeeld een gedeelte van de Bilt (1823-24). Helaas zijn zulke gegevens niet altijd meer te achterhalen.

Het was in de eerste plaats de bedoeling van Bernhardi's kaart om een overzicht te geven van de bezittingen van de eigenaar van Hindersteyn, Mr. Ph.J. baron van Zuylen van Nyevelt, die het kasteel met bijbehorend terrein in 1841 gekocht had van G.F. baron van Derfelden. Links op de kaart geeft Bernhardi een opsomming van de perceelsnummers, de soort van eigendom, en vervolgens respectievelijk van ieder perceel de grootte, de belastbare waarde, de polder- en dijklasten en de belastbare waarde na aftrek der Polder- en dijklasten. (zie bijlage).

*men leze: meters

Hindersteyn door P.J. Lutgers, litho uit 1866.

In de laatste kolom staat de belastbare waarde der gebouwen. Ook deze gegevens zijn ontleend aan het kadaster en gelden wat de belastingen betreft per jaar.

Onder de lijst van de perceelsnummers vinden we een overzicht van de haktijd der bossen over de jaren 1851-1855; de hoofdletters A t/m F corresponderen met dezelfde letters op de kaart, die de bospercelen aangeven. Zo krijgen wij een goed inzicht in de opbouw van het landgoed met het gebruik van de grond. Hieruit blijkt dat Hindersteyn rond 1850 vooral van belang was vanwege zijn hout-opbrengst.

Waarschijnlijk moeten wij bij de bossen vooral denken aan essen en eiken hakhout.

Later zou een groot deel van het terrein door boomgaarden in beslag genomen worden; met name in de tijd van Mr. K. baron de Wijkerslooth de Weerdesteyn was Hindersteyn behalve om zijn griendcultuur bekend om zijn fruitbomen.

De kaart van Berhardi geeft ook informatie over de bebouwing en de aanleg daar rond omheen. Allereerst blijkt het kasteel (nr. 90) zelf nog grotendeels omgracht te zijn. Het huis moet toen al het neogotische uiterlijk hebben gehad dat wij ook van de litho van P.J. Lutgers uit 1866 kennen (afb. 2); waarschijnlijk liep in die tijd de gracht nog achter het huis langs tot rechts naast het huis; met wat goede wil kunnen wij dat laatste op de litho van Lutgers zien (vgl. de schuin aflopende walkant). De poort (nr. 92) is hier in twee delen getekend, vermoedelijk om de doorgang aan te geven, want blijkens enkele stenen in de muur is hij gebouwd "anno 1647" en "Renovatum anno 1847". Interessant is het kleine vierkante gebouwtje, linksboven de poort in de as voor het huis getekend; bij de perceelsbeschrijving komt het niet voor. Misschien gaat het hier om de duiventil, nog in 1911 bij de veiling apart vermeld? Ook het tuinmans of -baashuis staat al op de kaart (nr. 91). Dit dateert uit 1851 want volgens een steen met inscriptie heeft "Jonkheer J(ohan) A(dolf) van Hardenbroek den eersten steen gelegd 31 mei 1851". De oranjerie, die later plaats moest maken voor de grote fruitschuur, staat nog niet op de kaart.

Men kon het huis alleen door de poort bereiken; de oprit aan de noordzijde -- nu de enige entrée en afgesloten met een smeedijzeren hek -- werd volgens overlevering pas omstreeks 1960 door Mr. K. baron de Wijkerslooth aangelegd in de plaats van een dennenlaantje dat naar een houten bruggetje over de wetering leidde. Dat dennenlaantje zal een onderdeel van de bescheiden aanleg in landschappelijke stijl geweest zijn. Die aanleg moet omstreeks 1880 plaatsgevonden hebben. Hierbij werd de gracht rond het huis gedeeltelijk dicht gegooid en gedeeltelijk vergraven; ook zijn toen de verschillende loofbomen geplant, waaronder de prachtige rode beuken en de linde die nu nog het gezicht op Hindersteyn vanaf de wetering bepalen.

De kaart van Bernhardi geeft ook nog enige informatie over Weerdesteyn en de Lunenburg. Bij het eerste kasteel, dat nog steeds uit een losstaande woontoren bestaat, valt onmiddellijk het ingewikkelde grachtenpatroon op. Bij de Lunenburg doen zich weer enkele onduidelijkheden voor. We hebben van dit huis enerzijds een groot aantal achttiende-eeuwse afbeeldingen, waarop de losse toren staat, met de boerderij op de voorburcht, die via een poortgebouw te bereiken is. In deze toestand werd het huis rond 1970 weer gerestaureerd. Volgens de literatuur is deze toren na 1860, toen Jhr. Mr. Hendrik Frans Karel van Swinderen het goed erfde, opgenomen in een ruim landhuis, waarvan Lutgers ook in 1866 een litho maakte. Maar op deze kaart, die al van 1856 dateert, staat duidelijk een huis met uitbouw of bordes ervoor aangegeven. De vraag doet zich nu voor of wij hier te doen hebben met het bekende huis, waarvan tot nu toe werd aangenomen dat het van ná 1860 zou dateren, of dat er vóór die tijd nog een ander huis gestaan heeft, waarvan de toren ook deel uitmaakte. Deze mogelijkheid moeten wij niet uitsluiten omdat Bernhardi, die overigens vrij nauwkeurig te werk gaat, bij de plattegrond van Lunenburg niet de uitbouw achter het huis, waarin bij het huis van ná 1860 de middeleeuwse toren verwerkt werd, heeft getekend. Misschien kan nader onderzoek in de toekomst nieuw licht werpen op dit probleem en verschillende andere vraagstukken, opgeworpen bij nadere bestudering van deze kaart van J.L. Bernhardi van Hindersteyn uit 1856.

H.M.J. Tromp
E. Geytenbeek

Bijlage: de lijst op de kaart van Bernhardt.

kadastrale nummers	soort van eigendom	grootte van ieder perceel	belastbare waarde van ieder perceel	polder- en dijklasten	belastbare waarde na aftrek der polder- en dijklasten	belastbare waarde der gebouwen
69	Bouwland	1.47.0 0	f 17,14 (?)	f 1,18	f 16,46	
70	Bouw- en Weiland	4.60.20	f 55,52	f 3,69	f 51,53	
78	Laan (als bouwland)	25.60	f 5,12	f ,20	f 4,92	
79	Weiland	55.40	f 9,97	f ,44	f 9,53	
80	id.	2.13.60	f 38,45	f 1,71	f 36,74	
80 bis	Schipsloot (vischwater)	54.80	f 1,64	..	f 1,64	
81	Bosch	2.88.10	f 69,14	f 2,30	f 66,84	
82	id.	7.07.00	f 169,68	f 5,66	f 164,02	
83	id.	2.67.00	f 64,08	f 2,14	f 61,94	
84	id.	2.81.30	f 67,51	f 2,25	f 65,26	
85	Weiland	1.94.20	f 34,96	f 1,55	f 33,41	
86	id.	1.79.00	f 32,22	f 1,43	f 30,79	
87	Laan (als bouwland)	34.30	f 6,88	f ,27	f 6,61	
88	Water (als bouwland)	67.60	f 16,22	f ,54	f 15,68	
89	Bouwland en Moestuin	1.18.90	f 28,54	f ,95	f 27,59	
90	Huis en Erf	4.40	f 1,06	..	f 1,06	f 36,—
91	Tuinmanswoning en schuur	,49	f ,12	..	f ,12	f 15,—
92	Stal en Erf	3.85	f ,92	f ..	f ,92	f 15,—
93	Boomgaard	17.30	f 7,78	f ,14	f 7,64	
93 bis	Weg	21.70	f ,63	..	f ,63	
94	Boombosch	41.80	f 8,36	f ,33	f 8,03	
98	Bosch	7.35.20	f 176,45	f 5,88	f 170,57	
99	id.	3.03.40	f 72,82	f 2,43	f 70,39	

Haktijd der Bosschen

A Verkocht in den Herfst van 1852 kadaster nr. 81 met 1/3 van no. 82 eene hak,

B Verkocht in den Herfst van 1854 kadaster nr. 83 en 84 eene hak,

C Verkocht in den Herfst van 1851 kadaster nr. 98 met 99 eene hak,

D Verkocht in den Herfst van 1851 kadaster nr. de helft van 83 en de helft van 84

E Verkocht in den Herfst van 1855 kadaster nr. 98 het derde deel met 1/2 99

F Verkocht in den Herfst van 1853 kadaster nr. 82 2/3 deelen